

**Varsinais-Suomen hyvinvointialueen asiantuntijalausunto
eduskunnan hallintovaliokunnalle (HE 189/2025 vp)
koskien hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi
hyvinvointialueesta annetun lain muuttamisista ja väliaikaisesta
muuttamisesta (kohdennettu alijäämän kattamista koskeva
määräajan jatkaminen)**

Yleistä asiantuntijalausunnosta

- Varsinais-Suomen hyvinvointialue kiittää mahdollisuudesta lausua hallintovaliokunnan asiantuntijapyyntöön koskien hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi hyvinvointialueesta annetun lain muuttamisista ja väliaikaisesta muuttamisesta (kohdennettu alijäämän kattamista koskeva määräajan jatkaminen) HE 189/2025 vp
- Hyvinvointialueen lausuntoon sisältyvät huomiot on esitetty seuraavilla sivuilla

Lisätietoja asiantuntijalausunnosta:

Ville Rajahalme
Talousjohtaja
ville.rajahalme@varha.fi

Minna Näsman
Rahoituspäällikkö
Minna.näsman@varha.fi

Yleistä

- Varsinais-Suomen hyvinvointialue pitää hallituksen esittämiä muutoksia tarpeellisina.
- Hyvinvointialueen talous oli ensimmäisten toimintavuosien aikana merkittävästi alijäämäinen, mikä johtuu pääasiassa hyvinvointialueesta riippumattomista syistä. Muun muassa rahoitusmallin mukainen alkuvaiheen rahoitus ei ole riittävällä tavalla tunnistanut siirtymävaiheen erityiskustannuksia, todellisen kustannustason nousun vaikutuksia tai koronan jälkeisen palvelukysynnän normalisoitumisen vaikutuksia kustannusten kasvuun.
- Myös rahoitusmallin siirtymätasausvähennys on vaikuttanut osaltaan alijäämien syntyyn.

Toteutetut säästötoimet ja haettu lisärahoitus

- Hyvinvointialueella on toteutettu laajoja talouden sopeutuksia tuottavuus- ja taloudellisuusohjelman kautta. Toimenpiteitä on kohdennettu laajasti ja säästötoimet ovat olleet mittavia. Vuonna 2025 tulos nousee ylijäämäiseksi ja talouden odotetaan jatkossakin kehittyvän suotuisasti, mutta on selvää, että kertyneen alijäämän kattamista hyvinvointialuelain mukaisesti vuoden 2026 loppuun mennessä ei voida pitää realistisena.
- Alijäämien kattaminen vuoden 2026 loppuun mennessä edellyttäisi alueelta niin mittavia sopeutustoimia, että perustuslain mukaisten kriittisten sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä pelastustoimen palvelujen saatavuus vaarantuisi. Varsinais-Suomen hyvinvointialue ei saanut valtiolta hakemaansa lisärahoitusta. Lähtökohtana lisärahoituksen hakemisessa oli, että sen turvin kertyneet alijäämät olisi ollut mahdollista kattaa tällä hetkellä voimassa olevan lain vaatimassa ajassa ja palveluja vaarantamatta. Ilman lisärahoitusta talouden sopeutus edellyttää pidempää aikajännettä.
- Oikeuskanslerin linjauksen mukaan talousarvio ja -suunnitelma on laadittava realistisille ja perustelluille oletuksille. Hyvinvointialueen näkemyksen mukaan määräajan jatkaminen on ainoa tapa toteuttaa sekä taloudelliset että palveluiden järjestämiseen liittyvät velvoitteet vastuullisesti.

Erot hyvinvointialueiden välillä ja alijäämien kattamisajan pidentämisen kohdentaminen

- Hyvinvointialueet eroavat toisistaan sekä taloudellisen tilanteen että rakenteellisten tekijöiden osalta. On tärkeää, että lakimuutoksen yhteydessä tunnistetaan alueiden erilaiset tilanteet talouden sopeuttamisessa ja mahdollistetaan harkinta alijäämien kattamisajan pidentämisessä. Myös hallinnollisesti sujuva menettely harkintaprosessissa on varmistettava hyvinvointialueiden toiminnan ja talouden suunnittelun jouhevoittamiseksi.
- On perusteltua, että määrääajan pidennys kohdennetaan niihin alueisiin, jotka ovat jo toteuttaneet merkittäviä talouden tasapainottamistoimia, ja joilla talouden tasapainon aikaansaaminen ei nykyisestä lain määräajasta olennaisesti viivästyisi käynnissä olevan suotuisan talouskehityksen perusteella. Harkinnanvaraisen lisäajan perusteella hyvinvointialueella on paremmat mahdollisuudet välttää lyhytjänteisiä toimia, jotka pidemmällä aikavälillä jopa lisäävät kustannuksia tai muutoin haittaavat organisaation toimintaa epätarkoituksenmukaisella tavalla.

Yhteenvedo alijäämien kattamisen määräajan pidentämisestä

- Varsinais-Suomen hyvinvointialue kannattaa esitettyä määräajan jatkamista koskevaa lakimuutosta ja pitää sitä välttämättömänä palvelujen turvaamisen ja realistisen taloudenpidon näkökulmasta. Määräajan jatkaminen antaa mahdollisuuden toteuttaa sopeutuksia hallitusti ja varmistaa perustuslain mukaisten palveluiden saatavuuden alueen asukkaille.
- Hyvinvointialue korostaa lisäksi, että hyvinvointialueiden taloudellinen erilaistuminen valtakunnallisesti on ollut ensimmäisten toimintavuosien aikana nopeaa ja että rahoituksen laskennan oikeellisuuteen liittyy epävarmuutta. Edellisen perusteella hyvinvointialue näkee tarpeellisena, että arvioidaan hyvinvointialueiden nykyisen rahoitusmallin toimivuutta sekä niitä keinoja, joilla rahoituksen määrittelyä pystyttäisiin yksinkertaistamaan ja oikeellisuutta parantamaan.
- Lakiehdotuksen mukaan hakemus määräajan pidentämisestä tehtäisiin tilinpäätöstietojen 2025 perusteella kesäkuussa 2026. Mikäli hakuprosessi voitaisiin aloittaa heti sen jälkeen, kun aluehallitus on hyväksynyt vuoden 2025 tilinpäätöksen, valtiovarainministeriön päätös olisi todennäköisesti käytettävissä hyvissä ajoin seuraavan vuoden talousarvion ja -suunnitelman valmistelua varten. Hakemusta ei kuitenkaan ratkaistaisi ennen kuin aluevaltuusto on vahvistanut tilinpäätöksen.

Investointisuunnitelmien toimittamisen määräajan muuttaminen kalenterivuoden lopulta huhtikuun loppuun

- Hyvinvointialue pitää perusteltuna, että investointisuunnitelmien toimittamisen määräaikaa muutetaan siten, että jatkossa investointisuunnitelmat voidaan toimittaa ministeriöihin vasta sen jälkeen, kun alueen laskennallinen lainanottovaltuus on määritelty, jolloin se voidaan ottaa huomioon investointisuunnitelmaa viimeisteltäessä.
- Aikataulujen yhdenmukaistaminen hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen selvitysten toimitusaikataulujen kanssa on myös tarkoituksenmukaista, sillä nämä selvitykset sisältävät investointisuunnitelmiin liittyviä kysymyksiä.
- Esityksen taustalla on oletus, että suunnitelmien tarkkuus paranee, kun käsitellään vain yhden vuoden suunnitelmaa kerrallaan ja suunnittelun sekä toteutuksen välinen aika lyhenee. Tämä oletus on todennäköinen ja vastaa alueen omia kokemuksia. Samalla myös investointisuunnitelmien päivitystarve todennäköisesti vähenee.
- Investointisuunnitelmien toimittamista koskeva määräaika voisi olla myöhemminkin, touko- tai kesäkuun loppuun mennessä, mutta kuitenkin niin, että suunnitelmien käsittely ohjaavissa ministeriöissä valmistuu ajoissa talousarvioesityksen investointiosaa ajatellen. Lisäksi olisi hyvä tarkentaa prosessia tilanteissa, jossa investointisuunnitelmaa on täydennettävä tai jossa keväällä päätettävä laskennallinen lainanottovaltuus ei riitä tarpeellisiin investointeihin.

Kiitos, Tack